

EXEGI MONUMENTUM AERE PERENIUS...

Într-un peisaj livresc, precum cel actual, populat pe toate segmentele lui cu oferte de o mare diversitate, este tot mai greu să găsești *oul lui Columb*, care să personalizeze, mai mult, să singularizeze, un nou discurs. Și totuși, vreau să cred că prezenta carte semnată de sculptorul, de universitarul, de omul cetății Cornel T. Durgheu este nu doar un op puternic personalizat ci și un demers singular. Și asta din mai multe puncte de vedere.

O carte despre evoluția monumentalului, a sculpturii de for public din Bihor, un spațiu fertilizat de atâtea incidente și confluente într-o durată multimilenară – cu toate relaționările naționale sau internaționale – poate fi oricând o carte de referință. O carte despre dimensiunea unui asemenea fenomen, uneori și despre intensitatea gestului creator din care se naște, este scrisă de obicei de un comentator neutru, respectiv de un istoric sau critic de artă.

Când însă demersul este angajat de un creator prin excelență, de cineva care chiar realizează actul creației, cum e cazul lui Cornel T. Durgheu, sculptorul devenit aici exeget, avem o șansă în plus ca discursul să fie singular, fenomenul privit și din interior putând fi restituit în integralitate. Numai intrând, odată cu creatorul – respectiv sculptorul – în acest laborator complex, vom înțelege că el nu este doar un ilustrator al istoriei, ci și un participant și chiar catalizator al ei, un înaintemergător, adăugând la talent, pentru desăvârșirea operei sale și: gândire, inteligență, voință, vocație civică etc, într-o acțiune concertată a tuturor acestor factori. Numai așa vom înțelege și truda din spatele operei în elaborarea uneori chinuitoare a ei, în căutarea continuă, în culegerea de informații, în decantarea lor, travaliul finalizat prin aceea iluminare, aceea explozie finală, respectiv opera desăvârșită.

Cartea care încearcă să răspundă tuturor acestor comandamente este de fapt o parte din lucrarea de doctorat, coordonator renumitul Profesor universitar Dr. Raoul Șorban, pe care Conf. univ. Cornel T. Durgheu, fondatorul și decanul Facultății de Arte Vizuale din Oradea, a susținut-o cu brio, vara trecută, în fața unei comisii exigente formată din universitari, critici și istorici de artă Prof. univ. dr. Ioan Godea, Prof. univ. dr. Nicolae Sabău, Prof. univ. dr. Negoită Lăptoiu, Prof. univ. dr. Aurel Chiriac. Toți au fost unanimi în a-i sublinia meritele. Ne putem convinge și citind referatele specifice semnate de cei nominalizați mai sus, integrate de altfel acestui volum.

Desigur, până acum, pentru locuitorii cetății, respectiv ai Oradiei, C. T. Durgheu a fost, în primul rând, sculptorul care cu rigoare clasică și elan romantic, dar și cu patos civic a

îmbogățit atâtea spații referențiale ale urbei, și ale altor localități din județ sau din țară, cu monumente pe măsură: la Oradea *Monumentul Pompierilor*, *Busturi monumentale precum Avram Iancu, Lucian Blaga, Constantin Brâncuși, Onisifor Ghibu, Mihai Viteazul etc.*, la Beiuș *Monumentul Martirilor Ciordaș și Bolcaș*, la Salonta *Monumentul lui Avram Iancu și a lui Teodor Neș*, la Marghita *Bustul lui Horea*, la Homorog *Monumentul Eroilor*, la Aușeu *Bustul Dr. Alexandru Roman*, la Sibiu *Bustul Mitropolitului Nicolae Bălan* ș.a.m.d. Sunt realizări ce definesc o personalitate artistică de prim ordin, ocupând o poziție onorabilă în orice exegeză a artei românești contemporane. Pentru cadrele didactice ale Facultății de Arte Vizuale, dar cu deosebire pentru studenții care-și desăvârșesc vocația artistică între zidurile cetății medievale orădene, el este și profesorul, catalizatorul, mentorul.

Această carte care îl conține și îl exprimă în lumea lui creatoare de viziuni, este deci o abordare integratoare, cu patosul creatorului și cu rigoarea exegetului, a devenirii milenare a artei monumentale bihorene, a unei istorii, a unei spiritualități nu doar locale, ci și naționale și europene. Așa trebuie înțeleasă.

Conf. univ. dr. Nicolae Brânda